

Комунальний заклад культури
«Донецька обласна бібліотека для дітей»

МРІЙ. АКТИВУЙСЯ. НАВЧАЙСЯ
(МАН)

→ на шляху до

МАН (МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК)

Випуск 2

КЛІО

Крокуй Літературою Історичної Освіти

Частина 1

Маріуполь
2022

М88 Мрій. Активуйся. Навчайся (МАН) → на шляху до МАН (Мала академія наук): бібліоГід для допитливих [Текст] : бібліогр. дайджест / уклад. В. Ф. Ганжеєва ; Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». – Вип. 2 : КЛІО: Крокуй Літературою Історичної Освіти, ч. 1. – Маріуполь, 2022. – 18 с. : фот.

Донецька обласна бібліотека для дітей (ДОБД) продовжує випуск серії бібліографічних дайджестів «Мрій. Активуйся. Навчайся (МАН) → на шляху до МАН (Мала академія наук): бібліоГід для допитливих». Скориставшись представленими матеріалами, юні читачі мають змогу поглибити свої знання з улюблених тем.

Другий випуск вищезазначеної серії бібліографічних дайджестів присвячений історичним дисциплінам з урахуванням вікових особливостей дітей. У виданні подано фрагменти з рекомендованих для ознайомлення документів: друкованих або розміщених у вільному сегменті мережі Інтернет. Перша частина дайджесту представлена розділами «Дізнаюсь про минуле...» (вікова категорія 5+) і «Історична сфера: цікава та багатогранна, складна та мінлива...» (вікова категорія 10+) з підрозділами «Археологія» й «Всесвітня історія».

Від упорядника

Донецька обласна бібліотека для дітей продовжує випуск серії бібліографічних дайджестів «Мрій. Активуйся. Навчайся (МАН) → на шляху до МАН (Мала академія наук): бібліоГід для допитливих». За допомогою представлених матеріалів юні читачі (і дошкільнята, і учні середніх навчальних закладів) мають змогу поглибити свої знання з улюблених тем. Кожен з представників молодого покоління може докласти активних зусиль в навчанні, щоб просунути до здійснення своєї пізнавальної або наукової мрії. Якщо це стане сенсом життя у майбутньому, – вже сьогодні цілеспрямована молодь може долучитися до науково-дослідної, експериментальної, конструкторської, винахідницької та іншої роботи в різних галузях науки і техніки, культури і мистецтва, вступивши до лав учнів Малої академії наук України. Для тих, у кого інша мрія в житті, – знайомство з рекомендованими джерелами інформації буде сприяти розширенню світогляду, розвитку інтелектуальних, творчих здібностей особистості тощо.

Згідно розподілу учнів МАН України за науковими відділеннями найбільшу популярність серед «манівців» здобули декілька напрямків, серед яких – історія. Тому, другий випуск вищезазначеної серії бібліографічних дайджестів присвячений історичним дисциплінам з урахуванням вікових особливостей дітей. У виданні представлені фрагменти з рекомендованих для ознайомлення документів: друкованих або розміщених у вільному сегменті мережі Інтернет. Перша частина дайджесту представлена розділами «Дізнаюсь про минуле...» (вікова категорія 5+) і «Історична сфера: цікава та багатогранна, складна та мінлива...» (вікова категорія 10+) з підрозділами «Археологія» й «Всесвітня історія».

МРІЙ. АКТИВУЙСЯ. НАВЧАЙСЯ!

*У майбутнє ми входимо,
Оглядаючись на минуле.*

Поль Валері

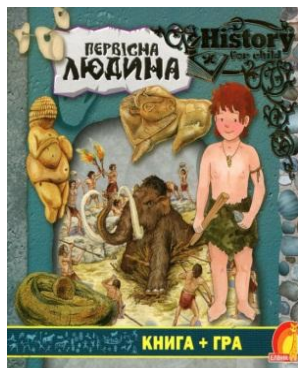
Історія... Пам'ять людства від давньої сивини до тільки-но промайнувшої миті...

Найчастіше поняття «історія» ми асоціюємо з минулим. Але, цим же терміном – «історія» – позначається галузь знань, наука про етапи розвитку людського суспільства і не тільки.

Запрошуємо юних дослідників до знайомства з пізнавальною історичною сферою: цікавою, багатогранною, інколи складною та мінливою.

Зазирнемо у глибину століть та здійснимо подорож у зовсім недавнє минуле, яке ми бачили й пам'ятаємо. Історія розкриває свої таємниці допитливим. А ми такі і є! Тож, вирушаймо в дорогу та **К**рокуємо **Л**ітературою **І**сторичної **О**світи!

Дізнаюсь про минуле... (вікова категорія 5+)

«Учені по крихтах збирають сліди існування давно зниклих предків. Вони прагнуть зрозуміти і показати, як змінювалася людина протягом мільйонів років».

Докладніше: Первісна людина [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / ред. О. М. Казакіна ; іл. Е. Барсотті ; пер. з італ. – Харків : Елвік, 2015. – 24 с. : іл. – (Серія «Книжковий світ»). – Книга + гра.

«Індіанці – це корінні жителі Америки.

»»

Індіанці вели кочовий спосіб життя. Племена слідували за стадами бізонів, на яких вони полювали. Стоянки кочівників влаштовували біля джерел води.

»»

В індіанських дітей не залишалось багато часу на ігри. З раннього віку вони вчилися того, що вміють дорослі.

Хлопчики ловили рибу і полювали.

Дівчатка займалися рукоділлям, допомагали матерям вести домашнє господарство, виховувати молодших братів і сестер.

»»

Багато сільськогосподарських культур було запозичено у індіанців різними народами світу: кукурудза, томат, соняшник, перець, квасоля, кабачки тощо. Найважливішою запозиченою культурою з усіх виявилася картопля».

Докладніше: Індіанці Америки [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / ред. О. М. Казакіна ; іл. Е. Барсотті ; пер. з італ. – Харків : Елвік, 2015. – 24 с. : іл. – (Серія «Книжковий світ»). – Книга + гра.

«**Давня** Греція – це колиска сучасної цивілізації.

»»

У Давній Греції діти у віці семи років починали ходити до школи. Хлопчики вчилися читати, писати, рахувати. ...Дівчатка навчалися вдома. Під наглядом матері вони займалися музикою, рукоділлям, ткацтвом, господарюванням, вивчали грамоту.

»»

Греки зводили великі храми на честь своїх богів.

»»

Батьківщиною Олімпійських ігор було місто Олімпія, розташоване в долині річки Алфей. Саме тут кожні чотири роки проходили змагання, в яких брали участь атлети всієї Греції.

»»

Вежа, на вершині якої горить сигнальний вогонь, допомагає морякам орієнтуватися на місцевості і проходити небезпечні бухти. Маяк, побудований греками біля міста Олександрія, вважається одним з семи чудес світу».

Докладніше: Стародавня Греція [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / ред. О. М. Казакіна ; іл. Е. Барсотті ; пер. з італ. – Харків : Елвік, 2015. – 24 с. : іл. – (Серія «Книжковий світ»). – Книга + гра.

«**Я** ночую з батьками в наметі, як справжня археологиня. Дід із дядьком по сусідству. А [собака] Пек не нагріє собі місця. Забігає то до нас, то до них.

Хочу чимшвидше заснути, бо знаю – вранці ми всі ритимемо ями. Шукатимемо глечики, скарби й кістяки. Але сон не йде. Усередені все – наче ковила.

– Тату?

– М-м-м?

– А чому Пека дід назвав Пеком?

– На честь пекторалі.

– А що це?

– Пектораль? Її носив скіфський цар, – шепоче тато.

– А яка вона?

Але тато вже спить».

Докладніше: Вздульська, Валя. Євині ями [Текст] : [для мол. шк. віку] / В. Вздульська ; іл. Л. Стецькович. – Київ : Портал, 2020. – 36 с. : іл.

«**Давні** сарматські племена довго не могли знайти місце для поселення. Скрізь було щось не те: або гора надто висока, або ліс надто густий, або річка надто шумна. Вони блукали чимало років, аж доки опинилися в степу – саме там, де зараз південь України. «Нарешті те, що треба!» – зраділи сармати і розставили кибитки – свої пересувні житла. Який чудовий степ! Скільки в ньому тварин, птахів, меду й метеликів! Місце справді було дуже гарне».

Докладніше: Артеменко, Марія. Стріла степу [Текст] : [для мол. шк. віку] / М. Артеменко ; іл. Ю. Несмеянова. – Київ : Портал, 2020. – 36 с. : іл.

«**Сьогодні** птахи сказали дуже дивну річ: «Ти, оленице, зрушила з місця всі народи». Я? Та не може бути.

«Може, – захитали головами вони. – Готи втекли від гунів. Туди, де раніше були гепіди. Гепіди злякалися готів і побігли далі. І наполохали наступних, а ті наступних. Далі по світу розкотилися тюринги, бургунди, вандалі, лангобарди... Як горіхи, що стукаються один об інший. Двоногі істоти переміщуються й переміщуються, усі шукають собі нового місця».

Докладніше: Мамчич, Олеся. Олениця біжить по морю [Текст] : [для мол. шк. віку] / О. Мамчич ; іл. К. Дідик. – Київ : Портал, 2020. – 36 с. : іл.

«**Вікінги** жили на берегах Північного моря більш ніж тисячу років тому.

»

Кораблі, які будували вікінги, по праву вважалися кращими судами тієї епохи.

»

Вікінги були не тільки відважними і жорстокими воїнами, але й умілими ремісниками. Вони досягли високої майстерності в роботі з металом, були дуже вправні у різьбленні по дереву. Умільці вирізали з моржевої кістки фігурки воїнів і диких тварин, вишукано прикрашали зброю і кінську зброю».

Докладніше: Вікінги [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / ред. О. М. Казакіна ; іл. Е. Барсотті ; пер. з італ. – Харків : Елвік, 2015. – 24 с. : іл. – (Серія «Книжковий світ»). – Книга + гра.

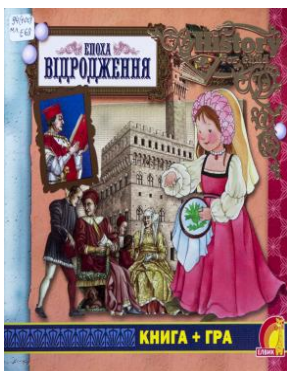
«**Відродження** (Ренесанс) – період в історії Європи, що охоплює XV–XVI століття. Це час бурхливого розвитку культури, науки, мистецтва.

»

В епоху Відродження постійно зростав потяг до знань. У XIV–XV століттях в усіх куточках Європи були засновані десятки університетів.

»

Винайдення друкарства стало одним з найбільших відкриттів тієї епохи».

Докладніше: Епоха Відродження [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / ред. О. М. Казакіна ; іл. Е. Барсотті ; пер. з італ. – Харків : Елвік, 2015. – 24 с. : іл. – (Серія «Книжковий світ»). – Книга + гра.

«**Королева** Вікторія і принц Альберт були зразковою сімейною парою. ...Час правління королеви Вікторії (XIX ст.) став періодом розквіту Британії й увійшов в історію як «Вікторіанська епоха». Всюди з'являлися жваві міста, відкривалися фабрики і заводи, бурхливо розвивалася торгівля. Англійський флот був найбільшим у світі. Британію називали «царицею морів».

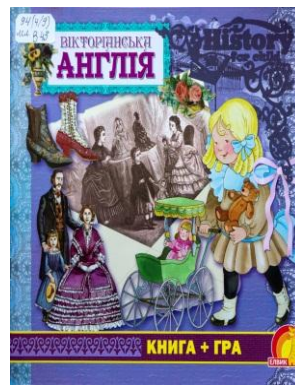
»»

У вікторіанській Англії з'являлося безліч нових винаходів: друкарська машинка, електрична лампочка, консерви, туалетний бачок, а також попередник сучасного холодильника: дерев'яна шафа з шухлядками, наповненими льодом [та ін].

»»

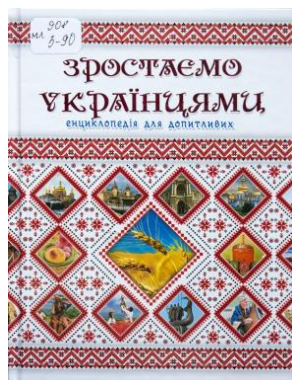
У вікторіанську епоху англійська література переживала свій розквіт. Персонажі книг багатьох вікторіанських авторів залишаються й донині улюбленими героями дітей і дорослих».

Докладніше: Вікторіанська Англія [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / ред. О. М. Казакіна ; іл. Е. Барсотті ; пер. з італ. – Харків : Елвік, 2015. – 24 с. : іл. – (Серія «Книжковий світ»). – Книга + гра.

«**Назва** «Україна» народилася дуже давно. Одні вчені вважають, що слово походить від «країна», тобто «рідний край», «рідна земля». Інші стверджують, що назва утворилася від дієслова «украяти» (відрізати), тобто Україна – «земля, украяна від цілого, яка згодом сама стала цілою (окремою) країною».

Докладніше: Зростаємо українцями [Текст] : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / уклад. Г. С. Тетельман, К. В. Шаповалова. – Харків : Юнісофт, 2017. – 128 с. – (Серія «Енциклопедія для допитливих»).

На додаток:

ПОРТАЛ

ВИДАВНИЧО-ОСВІТНІЙ ПРОЕКТ

Серія «Історії про історію» для дітей 4-7 років

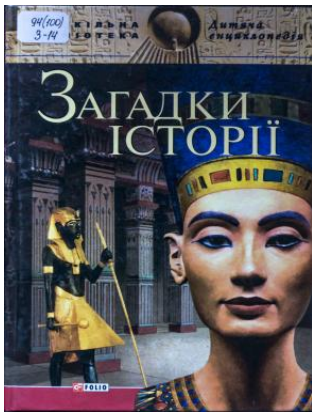
«**Серія** «Історії про історію» для дітей 4–7 років. Книжки-картинки, що оповідають про історію українських теренів, для старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Сюжетні оповіді вписані в реалії доби: від доісторичних часів до козацтва.

»»

Кожна книжка присвячена певному історичному періоду: можна читати їх окремо, а можна всю серію. У кожній книжці є карта і часова лінія, щоб співвіднести описувану добу із сучасною Україною...».

Докладніше: Серія «Історії про історію» для дітей 4–7 років [Електронний ресурс] // Портал: видавничо-освітній проект [сайт]. – Електрон. текстові дані, фот. – Київ. – Режим доступу: <https://portalbooks.com.ua/#proistoriyu> (дата звернення 14.12.2021). – Заголовок з екрана.

Історична сфера: цікава та багатогранна, складна та мінлива... (вікова категорія 10+)

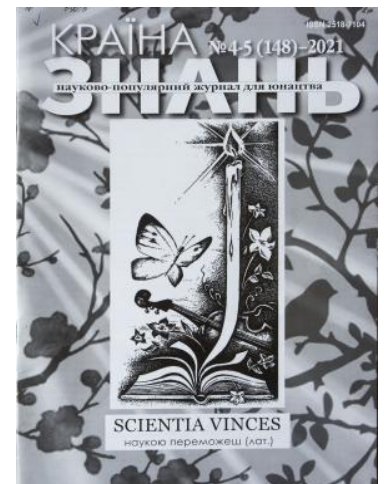

«... велику кількість таємниць зберігає історія – наука, яка повинна сягати до джерел наших знань про минуле народів, які населяють Землю, про минуле нашої країни. Здавалося б, уже стільки всього написано в численних книжках з історії, стільки вчених-істориків працюють в архівах та музеях, щоб відшукати те, що потім потрапить до їхніх книжок. Та ба! Цих таємниць залишається сила-силенна, і що більше ми намагаємося їх розкрити, то більше усвідомлюємо, що одна загадка породжує другу, друга – третю і так до безкінечності».

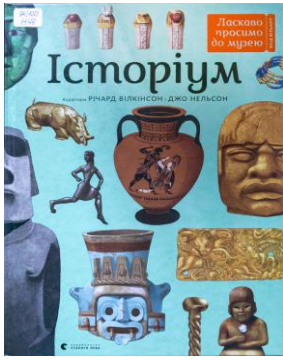
Докладніше: Загадки історії: Легенда про Атлантиду; Найдавніша писемність; Хазарські загадки; Ким був Рюрик; Скарби тамплієрів; Велике переселення народів; Гра розуму [Текст] : для дітей серед. шк. віку / авт.-упоряд. Г. Е. Єрмановська ; худож.-іл. Г. В. Беззубова ; худож.-оформлювач Л. Д. Киркач-Осипова. – Харків : Фоліо, 2013. – 318 с. : іл. – (Шк. б-ка. Дит. енциклопедія).

Археологія

«**Загальна** історія людства, починаючи від її витоків, за даними сучасної науки, налічує до двох мільйонів років. Письмова історія – всього лише кілька тисячоліть! – на тлі цього величезного проміжку часу просто мізерна. Тому про ранні періоди життя багатьох народів ми дізнаємося тільки завдяки археології. Дуже приємно те, що археологічні джерела, на відміну від багатьох письмових, не бувають кон'юктурними, написаними за велінням владик чи на догоду певним соціальним групам. Вони абсолютно достовірні. Археологія ніколи не бреше! Головне – вміти правильно інтерпретувати знахідки. Сучасна людина має знати минуле. Бо давно і правильно сказано: без знання минулого – не зрозумієш сьогодення і не зможеш прогнозувати майбутнє».

Докладніше: Скорий, Сергій. Професор Сергій Скорий: «Археологія ніколи не бреше!» [Текст] : [бесіда з професором Сергієм Скорим] / бесіду вів А. Дмитрук // Країна знань. – 2021. – № 4-5. – С. 37-43.

«Щоби зрозуміти важливість археологічних знахідок, необхідно з'ясувати спосіб їхнього використання, а це вимагає ретельної детективної роботи. Археологи вилучають багато зразків із місць археологічних розкопок для уважного вивчення. За допомогою способу, який називається вуглецеве датування, можна приблизно визначити вік будь-якого органічного матеріалу, а сліди пилку можуть розповісти про типи рослинності того часу.

»»

Сучасна археологія використовує науковий підхід до вивчення знахідок; нові технології – від електронних мікроскопів до супутникових знімків – зробили цю науку точнішою, ніж раніше, і вона з кожним новим відкриттям поглиблює наше розуміння минулого».

Докладніше: Нельсон, Джо. Історіум [Текст] / Д. Нельсон ; іл. Р. Вілкінсон ; пер. з англ. Д. Завалій. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2018. – 100 с. : іл.

«В Україні ще в епоху Київської Русі приділялась увага археологічним пам'яткам. Археологічні розкопки в різних регіонах України принесли чимало цікавих знахідок.

»»

... щорічно наші музеї поповнюються новими унікальними експонатами. Ми дізнаємося все нові й цікаві факти з життя наших предків».

Докладніше: Дивовижна Україна [Текст] : енциклопедія для дітей : для дітей серед. та ст. шк. віку / авт.-уклад. Ю. М. Карпенко. – Київ : Глорія, 2018. – 224 с. : іл.

«Упродовж двох тижнів на Миколаївщині тривала VII Літня археологічна школа.

Традиційно вона відбувається на базі Вікторівської античної експедиції на території Березанської територіальної громади біля села Вікторівка. З 2013 року в місце, де розташовано давньогрецьке святилище, приїжджають науковці з дітьми, волонтери-археологи різних поколінь та професій, юні археологи з Миколаївщини...

»»

Учасники школи мали змогу брати активну участь у всіх етапах польових робіт: від розкопок до камеральних досліджень.

»»

У Вікторівці відбулися майстер-класи з прийомів та методів польової археології, лекції з давньої історії та археології краю, спортивні змагання, практичні заняття з виготовлення керамічного посуду за давніми технологіями. Упродовж двох тижнів учні готували власні пошуково-дослідницькі проекти, які гідно презентували на підсумковій конференції».

Докладніше: Івашко, Олена. Влітку учні стали дослідниками [Текст] / О. Івашко // Голос України. – 2021. – 14 серп. (№ 154). – С. 14.

Всесвітня історія

ВІКІПЕДІЯ
Вільна енциклопедія

Режим

«**Всесвітня** історія – розділ історичної науки, який займається вивченням історії людського світу.

Всесвітня історія вивчає і описує процес розвитку людського суспільства в цілому, з характерними закономірностями, що проявляються в історії всіх народів».

Докладніше: Всесвітня історія [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Електрон. текст., граф. дані, фот. –

доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F_%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F (дата звернення 04.01.2022). – Заголовок з екрана.

ВІКІПЕДІЯ
Вільна енциклопедія

«**Періодизація** історії – поділ історії людства на періоди. Періодизація в історії – раціональний спосіб впорядкування масиву емпіричної та теоретичної інформації за часовою протяжністю з метою поглиблення пізнання й розуміння змінних станів об'єктів навколишнього світу. Заснована на властивостях людського інтелекту виокремлювати і поділяти інформацію на кількісно та якісно однорідні групи й систематизувати її за часовими та просторовими критеріями для отримання теоретичних знань.

»»

Критерії для виділення історичних періодів можуть бути різними – від фізично-календарного характеру (роки, десятиліття, століття, тисячоліття тощо) до рубежів, пов'язаних зі змінами форм господарювання, суспільних устроїв, мислення, ідеологій, способів комунікацій, екологічних трансформацій тощо.

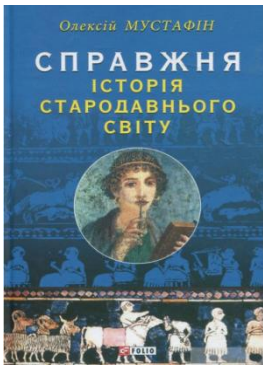
»»

В європейській історичній науці прийнято таку періодизацію історії:

- Час до появи людини: невідомий час;
- Доісторичність: поява людини – 3000 до н. е. (поява писемності);
- Античність: 800 до н. е. – 476 н. е. (зруйнування Риму);
- Середньовіччя: 476–1492 (відкриття Америки);
- Ранній новий час: 1492–1789 (Французька революція);
- Новий час: 1789–1914 (Перша світова війна);
- Новітній час: 1914 – сьогодні».

Докладніше: Періодизація історії [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97 (дата звернення 04.01.2022). – Заголовок з екрана.

«**Історія** людства починається з появою перших людей. Вчені і досі сперечаються, коли і де це сталося. Але більшість із них найдавнішими попередниками людей вважає австралопітеків – мавп, які мешкали в Африці понад 4 мільйони років тому.

»»

... у льодовиковий період заявили про себе нові види людей, першими з яких були неандертальці.

»»

Дещо пізніше від неандертальців – близько 70 тисяч років тому – з'явилися і сучасні люди, які належать до виду гомо сапієнс. З латини ця назва перекладається як «людина розумна».

»»

Перші в світі держави виникли у Месопотамії (зараз це територія сучасного Іраку).

»»

На півдні Месопотамії жили племена шумерів.

»»

Саме шумери почали зводити перші в Месопотамії міста.

»»

Шумери винайшли спосіб, як зберігати і точно передавати інформацію, при цьому не вимовляючи ані слова, – так вони створили писемність.

»»

Майже одночасно з містами Месопотамії перші держави виникли і в Єгипті – країні, розташованій у нижній течії річки Ніл.

»»

Символом влади фараонів стали їхні розкішні гробниці. Найвеличніші з них – піраміди.

»»

Між Середземним і Чорним морями розташована країна, яка здавна має назву Анатолія (це – територія сучасної Туреччини).

»»

На початку II тисячоліття до нашої ери у Східній Анатолії виникають перші міста-держави.

»»

Перші міста-держави на Криті виникли на самому початку II тисячоліття до нашої ери.

»»

Перші міста у Греції виникли в XVI сторіччі до нашої ери.

»»

Найвищого розквіту давньоіндійські міста-держави досягли у 2300–2000 роках до нашої ери.

»»

Перші люди переселилися до Америки лише 30–40 тисяч років тому, і багато тисячоліть пішло на заселення всього континенту.

»»

У II тисячолітті до нашої ери в Китаї виникли перші міста.

»»

На північний схід від Китаю починаються безкраї степи, що тягнуться безперервно через усю Азію і Східну Європу – аж до сучасної України. Здавна у цих степах мешкали племена кочовиків – аріїв. Проте в середині II тисячоліття до нашої ери тривалі посухи змусили скотарів залишити прабатьківщину і шукати кращих пасовиськ і місць для поселень. Здолавши опір сусідів, арійські племена поступово розселилися на величезному просторі – від Карпат до Індійського океану. На північ від Чорного моря оселилися киммерійці, між Чорним і Каспійським морями – скіфи, на схід від них – сармати, в Середній Азії ... – саки. Ті племена, які обрали для поселення країну між Каспійським морем і Перською затокою, дали їй назву Іран (тобто «країна аріїв») і самі згодом почали називатися іранцями. Поступово арії заселили й усю Північну Індію – не лише береги Інду, але й долину річки Ганг.

»»

Сусідами грецьких і елліністичних держав у Причорномор'ї були племена скіфів [та сарматів].

»»

Ромул став царем нового міста, утвореного з сусідніх поселень латинів і сабінів, що на його честь отримало назву Рим (латиною – «Рома»). Згідно з легендою, це сталося у 753 році до нашої ери.

»»

Римська імперія, як і Римська республіка, була державою рабовласників.

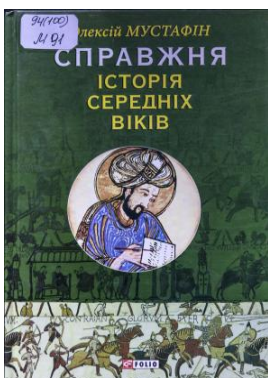
»»

Поки Рим вів загарбницькі війни, кожна з яких приносила десятки тисяч нових невільників, тривало й економічне піднесення. Коли ж імперія змушена була перейти до тривалої оборони, приплив рабів став зменшуватися, ціни на них – зростати, і дрібним господарям стало все важче зводити кінці з кінцями. Міські громади, з яких складалася римська держава, почали бідніти і занепадати.

»»

Римська імперія припинила своє існування. А разом з нею історики зазвичай завершують історію Стародавнього Риму і стародавнього світу загалом. Почалася нова доба в історії людства – Середні віки».

Докладніше: Мустафін, О. Р. Справжня історія Стародавнього світу [Текст] / О. Р. Мустафін ; худож.-оформлювач Д. О. Самойленко. – Харків : Фоліо, 2013. – 349 с. : іл.

«Відлік нової доби в історії людства, яку називають «середніми віками», вчені зазвичай починають з 476 року, коли остаточно припинила своє існування Західна Римська імперія.

»»

Суспільний лад, який утворився в європейських державах середньовіччя, називають феодальним, або ж просто – феодалізмом.

»»

Утвердження феодального ладу в Європі відбувалося одночасно з поширенням християнства.

»»

Наприкінці XI століття в більшості держав світу влада, власність та більша частина суспільних багатств були зосереджені в руках верстви професійних вояків...

»»

Наслідки хрестових походів для християнського і мусульманського світів були різними. Близький Схід, і без того знесилений війнами каїрських халіфів та турецьких султанів, з появою хрестоносців поглинув у вир нового збройного протистояння, що супроводжувалося загибеллю тисяч людей, руйнуванням і господарським занепадом. Для Європи доба хрестових походів, натомість, стала епохою економічного піднесення, великих змін у суспільному та культурному житті.

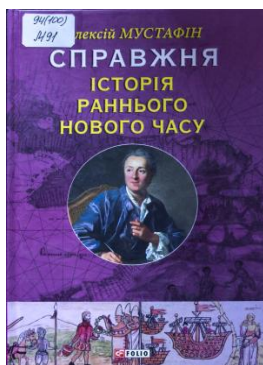
»»

Нове, XIV століття середньовічний світ зустрів зовсім іншим, аніж був на початку своєї історії. Однак, попри всі зміни в суспільному і культурному житті, підвалини середньовічної економіки залишалися непохитними. Господарство і надалі було переважно натуральним.

»»

Пожвавилася торгівля і грошовий обіг. Зрештою це також сприяло зміцненню державної влади і становленню централізованих монархій».

Докладніше: Мустафін, О. Р. *Справжня історія середніх віків* [Текст] / О. Р. Мустафін ; худож.-оформлювач Д. О. Самойленко. – Харків : Фоліо, 2013. – 285 с. : іл.

«**Відлік** нової доби в історії людства, яку називають Новим Часом, – вчені зазвичай починають з 1492 року і пов'язують з Великими географічними відкриттями. Відкриття кінця XV– початку XVI століття і справді були незвичайними. Тогочасні мандрівники відкривали цілі континенти й океани, невідомі раніше їхнім співвітчизникам, прокладали шляхи довжиною в десятки тисяч кілометрів, зустрічалися з цивілізаціями, які ніколи навіть не здогадувалися про існування одна одної.

»»

До нового XVII століття світ увійшов зовсім не таким, яким був наприкінці середніх віків. Завершувалася доба Великих географічних відкриттів... Континенти, відкриті раніше, були вже міцно зв'язані між собою морськими й суходільними шляхами. Заокеанські мандрівки перестали бути випадковими пригодами, ставши звичним заняттям для десятків тисяч людей. Сотні тисяч назавжди залишили рідні домівки, щоб оселитися в краях, про існування яких не здогадувалися навіть їхні батьки. Змішувалися мови, культури; народи не лише знищували один одного у війнах, але й запозичували корисні знання й культурні надбання. Разом із людьми «мандрували» свійські тварини, сільськогосподарські культури, шкідники і збудники хвороб. Світ об'єднувався.

Змінилися й відносини між різними частинами світу. Найнаселенішою і найбагатшою, як і раніше, була Азія. Але більш озброєними були тепер європейці. До того ж найспритніші з них – іспанці та португальці – захопили Америку й почали облаштовуватися на узбережжі інших материків. Власні колоніальні імперії будували й інші європейські держави.

»»

З піднесенням океанської торгівлі та розвитком капіталізму колишня околиця Старого Світу опинилася в центрі світових ринків, тоді як інші континенти поступово перетворювалися на постачальників продовольства, сировини й робітників. Відродження і Реформація, які змінили уявлення про місце людини в суспільстві і всесвіті, залишалися суто європейськими явищами. Саме в Європі відбувався й найшвидший розвиток науки й технологій. Усе це сприяло тому, що з XVI століття почалася доба європейського домінування у світі.

»»

... саме події в європейських державах, розвиток європейської економіки, науки і культури з XVI століття визначали хід історії не лише цього континенту, але й усього людства.

»»

Надзвичайне значення для світового поступу мала наукова революція, започаткована Коперником і продовжена європейськими вченими кінця XVI–XVII століття.

»»

Поширення машин, створення фабрик та викликані цим зміни в організації виробництва називають промисловим переворотом, або ж індустріальною революцією. За наслідками для людства її можна порівняти хіба що з аграрною революцією часів неоліту, коли з'явилося землеробство та скотарство. З XVIII століття розпочалася нова доба світової історії – індустріальна ера.

»»

... індустріальна революція створює величезні можливості для всього людства і кожної людини зокрема. Треба лише розумно скористатися ними для оновлення, або ж, як тепер кажуть, – модернізації економіки і суспільства. Однак для цього справді революційні зміни мали бути відбулися не лише в науці та господарстві, але й в громадському і політичному житті».

Докладніше: Мустафін, О. Р. Справжня історія раннього Нового часу [Текст] / О. Р. Мустафін ; худож.-оформлювач Л. П. Вировець. – Харків : Фоліо, 2014. – 416 с. : іл.

«Кінець XVIII сторіччя став «водорозділом» між двома великими періодами в історії людства, що їх учені називають раннім та пізнім Новим часом. Межу між ними, щоправда, можна провести по-різному. Для історії техніки, технологій та господарства точкою відліку вважають початок промислової революції у Великій Британії, появу фабрик та винахід парового двигуна. Для історії міжнародних відносин, безумовно, визначною подією була Американська революція – адже це був перший випадок, коли заокеанська колонія перемогла метрополію в боротьбі за незалежність та перетворилася на самостійну державу. Оскільки ж ранній Новий час був насамперед добою абсолютних монархій, найчастіше історію пізнього Нового часу починають з повалення «старого порядку» у Франції – країні, в якій абсолютизм набув довершеної форми і досяг найвищого розвитку.

»»

... приклад Великої Британії. Країни, що першою розпочала індустріальну революцію і за своїм господарським розвитком випередила усіх європейських сусідів. Саме завдяки своїй промисловості Сполученому Королівству вдалося вистояти в боротьбі з Наполеоном і створити найбільшу у світі колоніальну імперію. У першій половині XIX сторіччя індустріальна революція в Англії і Шотландії була завершена.

»»

Османська імперія на початку XIX століття перебувала в глибокому занепаді.

»»

Звільнення колишніх іспанських і португальських колоній в Новому Світі від влади метрополій відкрило шлях для самостійного розвитку Латинської Америки.

»»

Добою великих змін стали 60–70-ті роки XIX сторіччя для Японії. Легкість, з якою американцям і європейцям вдалося «відкрити» її для своїх товарів, засвідчила військову слабкість та господарську відсталість країни.

»»

Кінець XIX – початок XX сторіч увійшли до світової історії як «чудова епоха» – адже це була доба відносно мирного співіснування великих держав і водночас бурхливих змін у світовому господарстві, суспільстві, науці та культурі. Основою для них стала «друга хвиля» промислової революції або ж індустріалізація, яка в провідних країнах Європи та Америки розпочалася у 70–90-х роках XIX сторіччя.

»»

Індустріалізація супроводжувалася якісними змінами в організації виробництва, появою нових технологій і сплеском винахідництва, яке спиралося на останні досягнення науки.

»»

До початку XX сторіччя поділ світу між великими державами завершився. Більшість країн Африки, Азії та Америки були перетворені на колонії або ж напівколонії. Для колонізаторів захоплені силою та обманом заморські володіння були насамперед джерелом дешевої сировини для власної промисловості та ринком збуту для вироблених у метрополіях товарів.

»»

З «чудовою добою» і Новим часом людство прощалося під музику аргентинського за походженням танго. Та під гуркіт гармат нової, тепер уже світової війни».

Докладніше: Мустафін, О. Р. Справжня історія пізнього Нового часу [Текст] / О. Р. Мустафін ; худож.-оформлювач В. М. Карасик. – Харків : Фоліо, 2017. – 429 с. : іл.

ВІКІПЕДІЯ
Вільна енциклопедія

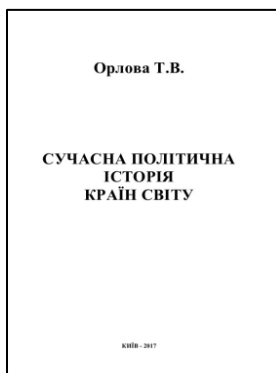
«Історія XX століття багата подіями, які сформували сучасний світ. Сюди входять дві світові війни, виникнення комуністичних і фашистських тоталітарних режимів, розкол світу на два табори і холодна війна між ними, розвал колоніальних імперій і становлення нових незалежних держав.

»»

XX століття – ера технологічної революції і низки проривних винаходів, зокрема: повітроплавання, ракетобудування, атомна енергетика, атомна зброя, космічні технології, радіо і телебачення, мобільний телефон, комп'ютер, інтернет, антибіотики, нанотехнології, кріотехніка, перехід від індустріального до інформаційного суспільства, розширення ноосфери в межах Сонячної системи. Крім того, XX століття багате на доленосні наукові відкриття в різноманітних галузях: генна інженерія, теорія відносності, клонування, надпровідність, космогонія, космологія та ін.

Кінець століття – період інформаційного суспільства і глобалізації і, водночас, загострення глобальних проблем людства, вирішувати які людство повинно у ... XXI столітті: перенаселення, вичерпання ресурсів, глобальне потепління, деградація довкілля та інших».

Докладніше: Всесвітня історія XX століття [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Електрон. текст., граф. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F_%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_XX_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F (дата звернення 14.02.2022). – Заголовок з екрана.

«У сучасну епоху все виразніше виглядає зростання взаємозалежності і взаємовпливу подій у різних регіонах, країнах, а також дій певних груп населення і окремих індивідів. Буквально: все, що відбувається зараз, сягає корінням минулого...

»»

... людству доведеться займатися розв'язанням глобальних проблем, на першому місці в їх переліку – проблеми економічної і політичної взаємодії держав. Серед них найважливішими є глобальна безпека; подолання відставання країн, що розвиваються і встановлення нового міжнародного порядку, що базується не на позиціях жорсткої сили. Друга група проблем стосується взаємодії суспільства і природи (еколого-соціальні проблеми)...

»»

Третя група – проблеми соціокультурні. Найважливіші з них: демографічні; охорона здоров'я; вдосконалення освіти і культурного розвитку.

»»

За таких умов – необхідності вирішувати глобальні проблеми при наявності глобальних ризиків – країни намагаються об'єднати зусилля, створюючи постійні міжнародні міжурядові і неурядові організації.

»»

Як свідчить сучасна політична історія, силу держави визначають не тільки територія, але, насамперед, її життєва філософія, що виростає з узагальненого історичного досвіду суспільства, яке створює стійкі інститути, здатні найбільш раціональним способом керувати соціумом, розпоряджатися ресурсами, ставити правильні довгострокові цілі і коректувати помилки. Головне: навчитися жити разом, не дивлячись на відмінності».

Докладніше: Орлова, Т. В. Сучасна політична історія країн світу [Текст] / Т. В. Орлова. – Київ, 2017. – 944 с.

Приємних історичних пошуків і відкриттів!

Насправді книги моделюють майбутнє.

Навіть якщо вони про минуле.

Андрій Курков

Далі буде...

Науково-популярне видання

**Мрій. Активуйся. Навчайся (МАН) →
на шляху до МАН (Мала академія наук)**

бібліоГід для допитливих

Вип. 2: КЛІО: Крокуй Літературою Історичної Освіти

Частина 1

Бібліографічний дайджест

Укладач **Ганжеєва** Валентина Федорівна

Оформлення

Ю. С. Василенко

Редагування

О. П. Гуляєва

Відповідальний за випуск

Ю. С. Василенко